

NĚKTERÉ ÚDAJE ZE SOCIOLOGICKÉHO VÝZKUMU ABSOLVENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL ZEMĚDĚLSKÝCH V NSR

Koncem roku 1986 byla Výzkumnou společností pro zemědělskou politiku a sociologii v Bonnu publikována výzkumná zpráva Dr. Josefa Derstappena *Funkce a profil zemědělských inženýrů v NSR*. Z uvedené práce jsme vybrali některé závěry. Jsou pro nás méně obvyklé (nezaměstnanost absolventů) i aktuální (délka studia a jeho náplň, praxe, kvalita výuky, cizí jazyky apod.).

Sociologické údaje

Základem výzkumu bylo šetření 2500 zemědělských inženýrů — absolventů vysokých škol zemědělských v NSR a některých vysokých škol zemědělských v zahraničí. Šetření bylo realizováno formou řízeného rozhovoru.

Regionální původ absolventů byl v různých věkových skupinách relativně konstantní a lišil se nepodstatně od zastoupení v celkové populaci. Zahrnul ročníky, které v sedmdesátých letech představovaly hnutí na ochranu životního prostředí. Silně stoupala feminizace zemědělských oborů (o 30 % proti šedesátým letům). 37 % zemědělských inženýrů pochází ze zemědělství. Změna původu absolventů se uskutečňuje pomalu a spočívá v diverzifikovaném původu hlavně ženských absolventek.

Hodnocení praxe absolventy

Pro studium na vysoké škole získává stále větší význam maturita na gymnáziu (hlavně z hlediska důkladnější teoretické průpravy). Absolventů odborných škol přichází na vysoké školy stále méně, i když jejich znalosti jsou praktičtější. Často se ozývají názory, že absolventi se nevyznají v praxi. V budoucnu si patrně budou studenti zemědělství sami určovat délku své praxe tak, aby získali potřebné zkušenosti. Nutným předpokladem však bude odborné poradenství a řízená nabídka míst pro tuto praxi. Velmi vyhledávaná bude kombinace zemědělské a mimozemědělské praxe (vzhledem k rozvoji outputu a inputu).

Studium v názorech respondentů

Důvody pro studium zemědělství jsou podmíněny generačně, pohlavím a závislostí na sociálním původu. Rozhodnutí studentů však jsou více osobní, silněji jsou určovány vnějšími podmínkami, rodinné vlivy ztrácejí na významu. Studenti preferují fakulty, které nejsou daleko od jejich bydliště.

Délka studia je stanovena studijním řádem, ale postupně se prodlužuje. Průměrná délka studia je 9 semestrů (včetně 6 měsíců praxe. Ta byla u 10 % studentů, kteří zahájili studium v roce 1970, překročena o více než jeden semestr. Hypotéza, že ženy studují rychleji než muži, se neprokázala. Na všech vysokých školách je nejpreferovanější studijní směr rostlinná výroba. Z tohoto oboru je získán téměř každý druhý diplom ročně. Každý čtvrtý diplom získávají studenti ze živočišné výroby a každý pátý studenti z ekonomických oborů.

V posledních dvaceti letech silně vzrostla znalost cizích jazyků, o čemž svědčí počet uváděných státních zkoušek. V rámci sebehodnocení však uvádějí 2 % inženýrů, že nemají „žádné znalosti cizích jazyků“. Obecně je zřejmé, že znalosti cizích jazyků jsou vyšší než je vůbec zaměstnavateli požadováno.

Další vzdělávání a profesní příprava

Podle názorů absolventů je nejdůležitějším zdrojem permanentního profesního, doplňkového a dalších forem vzdělávání účast na odborně zaměřených kurzech, seminářích, školeních. Pro profesní zaměření a rekvalifikaci jsou vysoce hodnoceny všechny formy dalšího vzdělávání na vysokých školách (semináře, sympozia, konzultace, poradenství). Jádrem vzdělávacích aktivit by podle hodnocení absolventů měly být činnosti a profesní pole a s nimi související vědeckotechnické poznatky. Témata přesahující obor nebo zcela „cizí“ (zejména kulturní a politická) jsou hodnocena jako nevýznamná, hlavně pokud je třeba diferencovat mezi jednotlivými segmenty pracovních rolí účastníků.

Přechod ze školy do praxe není pro absolventy jednoduchý. Závisí na mnoha faktorech a situacích na trhu práce. Je často doprovázen nezaměstnaností, neboť stoupá počet absolventů a počet míst je omezen. To vše vede u absolventů k pocitům bezperspektivnosti.

Povolání a profesní činnost zemědělských inženýrů

Ukazuje se, že počet zemědělských inženýrů, kteří jsou zaměstnáni ve státních službách, úřadech a institucích, stále stoupá, a na druhé straně počet „samostatných“ zemědělských inženýrů stále klesá. Nelze však soudit, že by tato profese byla „zestátněna“. Také soukromý sektor zvyšuje počty svých odborníků, což je vynucováno potřebou vědeckotechnických inovací do výroby.

Instituce (hlavně státní, komunální a veřejně správní) a velké podniky jsou nejdůležitějšími zaměstnavateli zemědělských inženýrů. Vlastní zemědělské podniky zaměstnávají pouze 7 % absolventů. Každý třetí absolvent označuje jako své hlavní profesní pole obecné a speciální poradenství. Dalšími oblastmi jsou vědecký výzkum, vedení a řízení podniků a správa.

Výdělek

Možnosti výdělku jsou závislé na věku. Rozdíly ve výdělku, určené pohlavím, nebyly zjištěny. Ze srovnání státního a soukromého sektoru vyplynulo, že v soukromém sektoru jsou výdělky podstatně vyšší než ve státním sektoru. Státní sektor však uvedený stav kompenzuje možnostmi vzestupu a jistotou zaměstnání.

Nezaměstnanost

Od poloviny sedmdesátých let průběžně stoupala nezaměstnanost. Začala stagnovat teprve počátkem osmdesátých let. Přesto se týká především začínajících inženýrů — ti musí čekat na své zaměstnání průměrně devět měsíců.

Názory na úpravu studia a praxe

85 % absolventů hodnotí studium jako dostačující, jako inspirující základ pro získání dalších poznatků. Další 9 % absolventů se domnívá, že vysokoškolské studium je pouze formálním předpokladem pro profesní činnost. Každý druhý zemědělský inženýr požaduje změnu obsahu studia. Především je požadováno snížení specializace a větší možnost získání využitelných poznatků (hlavně teoretických poznatků a metod potřebných v praxi). Za vymezení hranic jednotlivých oborů, za časové zkrácení studia a zvýšení specializace se přimlouvá jen málo absolventů. Představy o potřebné praxi jsou závislé na odborném zaměření, tedy jsou pracovní specifické a závislé na stáří absolventa. Více než dvě třetiny absolventů navrhuje praxi „na jednom místě“, výjimečně před začátkem studia ve více zemědělských podnicích a více než jednoroční.

Pro budoucnost je nejvíce hodnocena „kvalifikace jako součást osobnosti“. Vedle všeobecné kvalifikace (obecné orientace ve vědách tvořících základ zemědělství) je třeba získat ještě profesní, obor přesahující kvalifikaci (profesní specializaci), která však nesmí být příliš úzká, aby neznemožňovala rekvalifikaci. Velký význam je přičítán schopnosti argumentovat a komunikovat. Proto je též kladně hodnocena alespoň jednoroční praxe v „terénu“.

Prognóza profesních polí absolventů

Ve výhledu se patrně pracovní příležitosti pro absolventy vysokých škol zemědělských nerozšíří. Někteří odborníci soudí, že rostoucí profesní příležitosti budou v oblasti ekologie, pomoci rozvojem zemím a ve všeobecném a speciálním poradenství. Ovšem podle odpovědí absolventů zde nejsou příliš velké perspektivy. Každý osmý absolvent vidí v této oblasti „stagnaci profesní příležitosti“, některé odpovědi svědčily o nedostatečné orientaci a neznalosti věci. Podle názoru 1302 z 2014 „konstruktivně odpovídajících“ (tj. 63,8 %) jsou profesní příležitosti především v ekologické oblasti, kam je zahrnuta ochrana přírody, její technologie, alternativní zemědělství, integrovaná ochrana rostlin, péče o krajinu a její tvorba. Často jsou výroky o profesních příležitostech spíše výrazem přejímání „snů a přání“ než kritickými a promyšlenými strategiemi. Profesní možnosti v ochraně přírody jsou relativně vzácné, neboť nejde o povolání, které by mohlo být svěřeno jednomu specialistovi, ale odbornému týmu specialistů.

S určitou nedůvěrou hodnotí absolventi studium, vzdělání a profesní příležitosti v oblasti elektronického zpracování dat a účetnictví, jemuž dali 4,7 % odpovědí.

Možnosti zaměstnání očekává 6 % absolventů od státní správy, každý devátý od biotechnologií a genetiky, 2,4 % od zemědělské praxe, 2,6 % od obchodu a průmyslu a 2,0 % od marketingu a daňového poradenství. Asi 5 % absolventů vidí rostoucí profesní příležitosti ve veřejné práci nebo v nových médiích.

Ing. Věra Dvořáková, CSc., Československá akademie zemědělská, Praha